

مقدمه ای بر گرافیک کامپیوتر

احمد منصوری و peter shirley

December 21, 2009

چکیده

همزمان با پیدایش کامپیوتر ها، تلاش ها برای بهره بردن از توان آنها برای ابزار های Visualize و دیگر ابزار ها برای استفاده از این قابلیت در زمینه های نظامی، فیلم و انیمیشن، شبیه سازی و بازی سازی شروع شد، این ابزار ها یا به صورت اختصاصی برای استفاده در صنایع خاص طراحی می شوند یا به صورت عمومی تر برای کاربرد های وسیع تری طراحی و توسعه می یابند. طراحی و پیاده سازی موتور های گرافیکی به صورت کلی دارای پایه ها و دانشی یکسان از نحوه کار پردازنده ها و ریاضیات است.

فهرست مطالب

اول گرافیک ۴

۱ **Renderer** ۶

۷ پنجره ها و کاتکست ها

۹ تصویر کردن داده ها

دوم فیزیک ۱۹

۲ **Physics** ۲۱

۱۰۲ Particles ۲۱

۲۰۲ Rigid Bodies ۲۱

بخش اول

گرافیک

مقدمه

در بخش اول به معرفی و توضیح قسمت های مربوط به تصویر در پروژه می پردازم، این قسمت از موتور مسئولیت دریافت مدل های سه بعدی و اطلاعات مربوطه (**Textures**, **Normals**, **geometry**, ...) و نمایش آن ها در صفحه را برعهده دارد، در این قسمت ما با استفاده از ریاضیات مدل ها را در فضای سه بعدی شبیه سازی می کنیم.

تمامی ابزار های استفاده شده در این قسمت، در طول فصول و متناسب با بخشی که از آن ها استفاده شده معرفی می شوند.

هر فصل در این بخش مستقیماً مربوط به یکی از قسمت های موتور در بخش گرافیک است، ابتدای هر فصل فایل های مربوطه به آن فصل ذکر خواهند شد.

فصل ۱

Renderer

پنجره ها و کانتکست ها

OpenGL

OpenGL یک *api* چند زبانه و کراس پلتفرم است که برای به تصویر کشیدن تصاویر دو بعدی و سه بعدی با استفاده از بردار ها استفاده می شود، معمولا از **OpenGL** برای برقراری ارتباط با واحد پردازش گرافیکی **GPU** و بهره بردن از سرعت سخت افزار مخصوص برای رندر استفاده می شود.

همچنین *api* های دیگری نیز برای استفاده از قدرت سخت افزاری و پردازنده گرافیکی وجود دارند مانند **Vulkan** نیز مانند **OpenGL** چند زبانی و چند سکویی است، **DirectX** به صورت انحصاری توسط مایکروسافت توسعه می یابد و در سیستم عامل ویندوز استفاده می شود، شرکت **Apple** از *api* اختصاصی خود به نام **Metal** به صورت انحصاری پشتیبانی می کند، دلیل انتخاب **OpenGL** در این پروژه چندسکویی بودن و ساختار ساده تر برای پروژه های آموزشی در زمینه *real-time rendering* می باشد.

نباید **OpenGL** را با یک کتابخانه (*library*) اشتباه گرفت، **OpenGL** به صورت یک *interface* و یک قرارداد انتزاعی در ورژن های مختلف ارائه می شود که فروشندگان و سازندگان (*vendor*) مختلف باید پیاده سازی ای منطبق با این قرارداد را انجام دهند. پس از نصب درایور مربوط به پردازنده گرافیکی، برنامه نویس قابلیت دسترسی به تابع های مختلف که توسط *vendor* پیاده سازی شده را خواهد داشت. برای استفاده از **OpenGL** نیاز به ابزار های دیگری نیز داریم، ابتدا نیاز داریم که یک *window* و یک *context* تعریف کنیم، برای این کار از **GLFW** استفاده می کنیم.

GLFW

یک کتابخانه برای ساختن *window* و *context* ها برای *OpenGL*, *OpenGL ES*, *Vulkan* است، این کتابخانه به زبان C نوشته شده و *binding* های مختلف آن به زبان های مختلف موجود است، این کتابخانه همچنین توانایی کنترل کردن ورودی های مختلف مثل *keyboard*, *mouse*, *joystick* را داراست، ما برای استفاده از *OpenGL* نیاز به این کتابخانه یا مشابه آن داریم زیرا *OpenGL* هیچگونه قابلیت پیشفرضی برای مدیریت *window* یا *context* ها یا مدیریت *input* ندارد. همچنین *GLFW* یک کتابخانه چندسکویی است و می توانیم آن را در سیستم عامل های مختلف استفاده کنیم، پروژه من نیز چندسکویی است، پس می توانیم از این کتابخانه سبک و چندسکویی استفاده کنیم. *windows*، پنجره ای است که *GLFW* به وسیله امکانات فراهم شده در سطح سیستم عامل برای ما فراهم می کند، همچنین یک *context* را می توانیم به عنوان یک شیء در نظر بگیریم که تمامی اطلاعات *OpenGL* را به همراه دارد، اطلاعاتی مانند *state* و *framebuffers* ها. برای کنترل کردن ورودی ها، *glfw* از دوروش استفاده می کند، برای ورودی *mouse* از *callback function* ها استفاده می کند، اما برای ورودی *keyboard* می توانیم از تابع های کتابخانه استفاده کنیم و به صورت مستقیم ورودی را دریافت کنیم. حالا که به *window* و *context* دسترسی داریم، باید دسترسی به تابع های *opengl* فراهم کنیم، برای این کار از **GLAD** استفاده می کنیم.

شکل ۱.۱: *glfw logo*

GLAD

کتابخانه ای برای *load* کردن *pointer* ها به توابع *opengl* در هنگام *runtime*. این کتابخانه یکی از کتابخانه های *OpenGL Loading Library* است، برای کار با *opengl* ما حتما باید یکی از این کتابخانه ها را مورد استفاده قرار دهیم تا بتوانیم به توابع *opengl* دسترسی داشته باشیم، این کتابخانه ها هم ویژگی های *Core* که توسط *opengl* مشخص شده را *load* می کنند و هم ویژگی های *extension* که توسط *Vendor* ها به پیاده سازی آن ها از *opengl* اضافه شده، علاوه بر این دیگر نیازی به اضافه کردن فایل های مربوط به *opengl* نیست و این فایل ها به صورت خودکار همه موارد را تنظیم می کنند. *Glad* یک *generator* است که بر اساس پارامتر هایی که کاربر انتخاب می کند یک فایل حاوی تمامی تعریف های مربوط به *constant* و تابع ها و ... به ما ارائه می کند، بعد از دانلود این فایل و اضافه کردن به آن به پروژه از طریق کد زیر می توانیم تمامی *opengl* *function pointer* ها را در *runtime* بارگزاری کنیم.

برنامه ۱۰.۱: *load opengl function pointer*

```

1 // glad: load all OpenGL function pointers
2 // -----
3 if (!gladLoadGLLoader((GLADloadproc)glfwGetProcAddress))
4 {
5     std::cout << "Failed to initialize GLAD" << std::endl;
6 }
```

پس از ساختن پنجره و *context* و بارگزاری توابع، حالا آماده استفاده از *openGL* هستیم.

تصویر کردن داده ها

Vertex Data

برای *render* کردن تصاویر نیاز به اطلاعاتی داریم، با مثلث شروع می کنیم، مثلث در گرافیک کامپیوتری جایگاه ویژه ای دارد، مثلث ساده ترین شکلی است که تشکیل سطح میدهد، برای رسم کردن یک مثلث در صفحه نیاز سه نقطه داریم، با متصل کردن این سه نقطه به یکدیگر مثلث ساخته می شود، برای رسم مثلث در *opengl* نیز شرایط به همین شکل است، ما نیاز به سه نقطه داریم، تفاوت این نقاط با نقطه های روی صفحه در ابعاد آن است، نقاط روی صفحه دوبعدی بودند، *opengl* نقاط را به صورت سه بعدی دریافت می کند، هر کدام از این نقاط متشکل از سه مقدار برای X, Y, Z هستند، این نقاط را می توان به صورت بردار هایی در *Normalized Device Coordinates* نمایش داد، یک بردار در NDC را به شکل رو به رو نمایش می دهیم:

$$\vec{P} = (x, y, z)$$

مقادیر x, y, z در این مختصات باید بین $[-1, +1]$ باشند، اگر مقداری خارج از این بازه باشد بر روی صفحه قابل مشاهده نیست. هر کدام از این نقاط را یک *Vertex* می نامیم.

بسته به درخواستی که از *opengl* می کنیم، نحوه برخورد با این نقاط و در نتیجه نحوه به تصویر کشیدن این نقاط روی صفحه تغییر می کند، به عنوان مثال می توانیم با این نقاط به شکل مثلث، نقطه یا خط و اشکال دیگری برخورد کنیم.

برای برقراری ارتباط با *opengl* از زبان برنامه نویسی *C* استفاده می کنیم، برای رسم کردن مثلث در این مرحله آرایه زیر را تعریف می کنیم:

برنامه ۲.۱: *points for a triangle*

```

1 float vertices[] = {
2     // x , y, z
3     -0.5f, -0.5f, 0.0f, //p1
4     0.5f, -0.5f, 0.0f, //p2
5     0.0f, 0.5f, 0.0f //p3
6 };

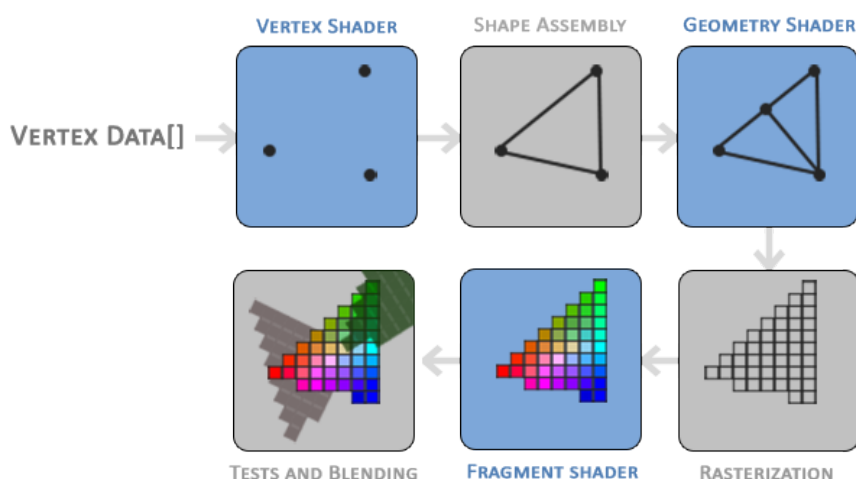
```

در قطعه کد بالا از ۹ عدد که همگی در بازه مشخص شده برای NDC هستند استفاده کردیم، توجه کنید که اعداد در یک آرایه و یه صورت پشت سر هم به برنامه داده شده اند، هیچگونه جداسازی یا طبقه بندی بر اساس نقاط مختلف صورت نگرفته و همچنین این مقادیر هنوز بر روی Gpu آپلود نشده اند، دسته بندی کردن این اطلاعات خام و آپلود بر روی Gpu در دو فصل بعد شرح داده خواهد شد. آرایه ای که تعریف کردیم تنها شامل مختصات نقاط مثلث بود، ما می توانیم هر گونه اطلاعاتی را به همین صورت در این آرایه اضافه کنیم و دسته بندی آن ها را مشخص کنیم و از آنها استفاده کنیم، برای مثال می توانیم اطلاعات مربوط به Color, Normal, Texture Coordinate, ... را اضافه کنیم.

برای آپلود کردن داده ها بر روی پردازنده گرافیکی راه های مختلفی بسته به نیاز های مختلف وجود دارد، در بخش های بعدی چند نوع از این روش ها را می بینیم، برای تعریف کردن اطلاعاتی که باید بر روی Gpu آپلود شود باید آن ها را در برنامه های به نام Shader ها مشخص کنیم، در بخش بعدی درباره این برنامه ها صحبت می کنیم.

Shaders

کارت های گرافیک امروزی، تشکیل شده از تعداد بسیار زیادی از هسته های پردازشی هستند که وظیفه اجرای برنامه های کوچکی به نام *Shader* ها را بر عهده دارند. *Shader* ها بیانگر *Graphic Pipeline* بر روی کارت های گرافیک هستند، این ابزار به ما قابلیت کنترل و کدنویسی هر کدام از این مراحل را می دهند، بر روی کارت گرافیک های امروزی تمامی *shader* ها به جز دو نوع از آن ها به صورت پیشفرض وجود دارد، این دو *Vertex shader* و *Fragment shader* هستند که حتما باید توسط برنامه نویس به کارت گرافیک داده شوند.

شکل ۲.۱: Graphic pipeline: from learnopengl.com

به طور کلی وظیفه *Vertex Shader* انتقال یک نقطه از فضای *NDC* به فضای دیگر است، غالبا این فضا همان جهان بازی یا برنامه سه بعدی است، برای *Transform* کردن فضای بازی به فضایی دیگر از ماتریس ها استفاده می شود، به طوری که هر فضا دارای یک *Transformation Matrix* است، برای رسم کردن مثلث ما نیازی به تغییر فضا نداریم و در *NDC* ادامه می دهیم. یک *Vertex shader* ساده به صورت زیر است:

برنامه ۳.۱: *basic vertex shader*

```

1 #version 330 core
2 layout (location = 0) in vec3 aPos;
3
4 void main()
5 {
6     gl_Position = vec4(aPos.x, aPos.y, aPos.z, 1.0);
7 }

```

کد بالا ساده ترین مدل برای استفاده از vertex shader است، این کد به زبان GLSL (OpenGL Shading Language) نوشته شده است، در خط اول ما نوع ویژگی ها را که پیش تر توضیح داده بودیم را مشخص کرده ایم، خط ۲ یک متغیر از نوع vec3 به اسم aPos تعریف کرده ایم، با استفاده از *layout (location = 0)* در این خط مشخص کرده ایم که این متغیر در حافظه در چه موقعیتی قرار میگیرد، این ویژگی برای وقتی که بخواهیم مقادیر دیگری به جز مختصات نقطه، در یک آرایه ذخیره کنیم و به کارت گرافیک دهیم کارایی دارد. در نهایت متغیر (gl_Position) که نشان دهنده مکان این نقطه که در حال پردازش است می باشد را به وسیله مقادیری که از کد C خواندیم و مقدار ۱ مقداردهی کردیم، مقدار چهارم در این فضا کاربردی ندارد اما در فضای سه بعدی و در perspective view به کار ما می آید.

مرحله بعد ساختن یک Fragment shader است، وظیفه این بخش از pipeline انجام محاسبات و تعیین رنگ پیکسل می باشد، تمامی محاسبات مربوط به نور، سایه، بازتاب و افکت های گرافیکی غالباً در این مرحله انجام می شود، البته این مقادیر در مراحل بعد ممکن است تغییر کنند. یک fragment shader ساده به صورت زیر است:

برنامه ۴.۱: *basic fragment shader*

```

1  #version 330 core
2  out vec4 FragColor;
3
4  void main()
5  {
6      FragColor = vec4(1.0f, 0.5f, 0.2f, 1.0f);
7  }
```

کد بالا مقدار خروجی برای رنگ این *fragment* را برابر با مقداری ثابت قرار می دهد، نوع متغیر *FragColor* از نوع *vec4* تعریف شده و مقادیری که دریافت کرده به ترتیب معنی *red, green, blue, alpha* را می دهند، مقادیر باید بین صفر و یک باشند. حالا هر کدام از کدهای بالا را *compile* می کنیم و سپس به برنامه اصلی که روی *Gpu* قرار می گیرد متصل می کنیم، این برنامه را *shader program* می نامیم، قطعه کد پایین مراحل *compile* و *link* کردن *shader program* را نشان می دهد.

برنامه ۵.۱: *compile and link shaders to shader program*

```

1  // hold Vertex shader ID
2  unsigned int vertexShader;
3  // create a shader of vertex type
4  vertexShader = glCreateShader(GL_VERTEX_SHADER);
5  // upload source code
6  glShaderSource(vertexShader, 1, &vertexShaderSource, NULL);
7  // compile vertex shader source
8  glCompileShader(vertexShader);
9  // -----
10 // hold Fragment shader ID
11 unsigned int fragmentShader;
12 //create a shader of fragment type
```

```

13 fragmentShader = glCreateShader(GL_FRAGMENT_SHADER);
14 // upload source
15 glShaderSource(fragmentShader, 1, &fragmentShaderSource, NULL);
16 // compile fragment shader source
17 glCompileShader(fragmentShader);
18 // -----
19 // hold shader program ID
20 unsigned int shaderProgram;
21 // create a shader program
22 shaderProgram = glCreateProgram();
23 // attach vertex shader to program
24 glAttachShader(shaderProgram, vertexShader);
25 // attach fragment shader to program
26 glAttachShader(shaderProgram, fragmentShader);
27 glLinkProgram(shaderProgram); // link the program

```

حالا می‌توانیم از این **shader program** برای تصویر کردن داده‌ها استفاده کنیم،
در بخش بعد داده‌ها را بر روی Gpu بارگزاری می‌کنیم.

Upload Data to GPU

برای استفاده از مشخصات نقاطی که تعریف کردیم باید آن‌ها را روی memory کارت گرافیک آپلود کنیم، انتقال اطلاعات بین cpu و gpu نسبتاً کند است، پس سعی می‌کنیم اطلاعات هر چه بیشتری را در یک بار انتقال منتقل کنیم، برای مدیریت حافظه بر روی کارت گرافیک از vbo(vertex buffer object) استفاده می‌کنیم، این بافرها قابلیت نگهداری تعداد زیادی از داده‌ها را دارند، برای ساختن یک buffer در opengl و نگهداری مشخصه بافر ایجاد شده به صورت زیر عمل می‌کنیم:

برنامه ۶.۱: *creating a buffer object*

```
1 unsigned int VBO;
2 glGenBuffers(1, &VBO);
```

برای استفاده کردن از این بافر و ارسال اطلاعات باید آن را bind کنیم:

برنامه ۷.۱: *binding to target gl_array_buffer*

```
1 glBindBuffer(GL_ARRAY_BUFFER, VBO);
```

حالا که بافر bind شده است، می‌توانیم داده‌هایی که در آرایه vertices تعریف کردیم را به gpu memory منتقل کنیم:

برنامه ۸.۱: *uploading data for static draw*

```
1 glBufferData(GL_ARRAY_BUFFER,
2             sizeof(vertices),
3             vertices,
4             GL_STATIC_DRAW);
```

حالا داده‌های ما بر روی gpu قرار گرفته‌اند، آرگومان آخری که به تابع بالا دادیم به

این معنی است که این داده ها مستعد تغییر نیستند، یعنی نوشتن بر روی آن ها زیاد صورت نمی گیرد اما باید برای خوانده شدن به سرعت در دسترس باشند زیرا به مراتب خوانده می شوند، این به گرافیک کمک می کند تا داده ها را در جایی از حافظه قرار دهد تا این ویژگی ها را داشته باشد.

Render Loop

بخش دوم

فیزیک

فصل ۲

Physics

Particles ۱.۲

Rigid Bodies ۲.۲